

Editör'den...

Inan Özdemir Taştan

Kültür ve İletişim'in 21. yılını geride bıraktığı 42. sayısı ile karşınızdayız. Bu sayının birbirinden kıymetli yazılarını sizlere takdim etmeden önce dergimize ilişkin bir haberi paylaşmak isterim. *Ki* yayın kurulu 7 Mart 2018'de bir araya geldi ve önümüzdeki iki yıllık yeni dönemin editöryal ekibinin belirlenmesinin yanı sıra, dergiye ilişkin bazı kararlar da aldı. Bu doğrultuda, diğer konulardaki makalelerin yanı sıra, bu sayı itibarıyla her sayıda, kültür ve iletişim alanındaki güncel tartışma veya gelişmelere ayrılan bir dosya oluşturmayı planlıyoruz. Bu sayıda dosya konumuz "Yapay Zekâ". Bu dosya, yeni sayıya çok az bir zaman kala kararlaştırılmış olmanın etkisiyle küçük bir dosya oldu ama keyifle okunan yazılardan oluştu. Önümüzdeki sayının dosya konusu ise "Türkiye'nin Seçimleri". Bu dosya konusu için çıktığımız yazı çağrısına çok sayıda yazı önerisi geldi ve dolu dolu bir seçim dosyasının bizi beklediği şimdiden belli oldu!

42. sayıyı editör yardımcılarımız

la Levent ve Sinem Akyön Çelik ile birlikte çıkardık. Çok kısa bir zaman diliminde kör hakemlik sürecinden geçen sekiz makalenin yanı sıra, dört değerini ve bir kitap eleştirisinin basıma hazırlanması oldukça zorlu bir süreçtir. Bu süreci tamamlayabilmemiz onların özverili çabalarının ve titiz çalışmalarının sonucu. Kendilerine çok teşekkür ediyorum. Bu süreçte her başımız sıkıştığında danıştığımız, dergimizin önceki editörlerinden Nur Betül Çelik, Ülkü Doğanay ve özellikle de geçtiğimiz dört sayıyı çıkaran Sevilay Çelenk ve birlikte çalıştığı editör yardımcılarımız Gizem Ekin Çelik, Kemal Güleç ve Mehtap Çağlar'a da sonsuz teşekkürler. Sadece acemisi olduğumuz editöryal süreçleri kolaylaştırmakla kalmadılar, gönüllülükle yürütülen bu işin akademik bir dayanışma kültürüne dayandığını da gösterdiler. Bir büyük teşekkür de, oldukça kısıtlı sürelerde hakemlik yapmayı kabul eden ve değerlendirmelerini titizlikle yürüten tüm kör hakemlerimiz için. Başkalarının metinleri üzerine

akademik inançla kafa yormanın yükünü bizimle paylaştılar. Yayımlanan metinlerin daha nitelikli olmasında katkıları büyüktür.

Kültür ve İletişim'in bu sayısındaki ilk yazı Ceylan Nur Akgün'ün "Çocuklu Kadınların Sineması: Fedakârlık ile Hazlar Arasında Savrulmak" başlıklı makalesi. Akgün, Türkiye'de çocuklu kadınların sinemayı deneyimleme biçimine odaklanan makalesinde, "Kadınların sinema deneyimleri anne olduktan sonra değişmekte midir? Çocuklu kadınlar sinemaya hangi koşullarda, nasıl gitmektedir? Gidecekleri filmleri nasıl seçmekte, nasıl deneyimlemektedir?" sorularının peşine düşüyor ve dokuz kadınla yaptığı derinlemesine görüşmelerin sonuçlarını bizimle paylaşıyor. Akgün'ün makalesi annelik deneyimiyle sinemayı, her ikisiyle de alımlama çalışmalarını bir araya getiriyor ve bu yönüyle Türkçe literatürde neredeyse hiç çalışılmamış bir alanı açıyor. Makaleyi okuduktan sonra, gündelik hayatın içine sızan ataerkiyle mücadelelerinde kimi zaman bir kaçış ve haz, kimi zaman çocuğunun eğitimine yardımcı, kimi zaman da bir görev haline gelen sinema deneyimlerini bizimle paylaşan o güzel kadınların sözleri, hayatınızın bir parçası olacak. En sıradan işlerinizi yaparken birden aklınıza düşüverecek. Zehra, Emek, Lale, Rüya... bir süre sizinle sohbeti bırakmayacak!

Bu sayıdaki ikinci yazı, Sevilay Çelenk'in "*Cinayefi* Eve Getirmek: Yabancı TV Dizileri, Uyarlama Çalışmaları ve Kültür" başlıklı makalesi.

Çelenk, Türkiye'de *Cinayet* adıyla yayınlanan uyarlama diziyi, Danimarka'da yayınlanan orijinali ve ABD uyarlamasıyla karşılaştırarak, televizyonun kültürel farkları ve yerelliği nasıl inşa ettiğini tartışmaya açıyor. Dizilerin sunduğu gündelik hayat anlatısında, sıradanmış gibi görünen bir sözün, bir hırkanın, duvarda asılı bir fotoğrafın, kaybedilen çocuğun yasını tutma biçiminin, karakter isimlerinin... "bizi biz yapan" öğeleri nasıl temsil ettiğini, dizinin diğer versiyonlarıyla kıyaslayarak inceliyor. Bir anlamda bizi Türkiye'de televizyon aklının "ortalama biz" inşasıyla, adalet ve masumiyet algısıyla yüzleştiriyor. Makale, dizide Gonca'nın taktığı kanatlı melek kostümünü alıp, adeta evinizin orta yerine bırakıveriyor.

Üçüncü yazı Önder Özdem'in "Digital Images in Post-Truth Era: Trust or Doubt?" başlıklı makalesi. Özdem, bu makalesinde elimizde akıllı telefonlarla sürekli çektiğimiz, çeşitli mecalarda paylaştığımız, haber sitelerinden sosyal medyaya, buradan sağlık alanına kadar her yerde kullandığımız dijital imgelere ne kadar güvendiğimizi sorguluyor. Bu imgelerin bir yandan gerçeğin kanıtı bir yandan da tahrifatı olduğu hakikatini, fotoğraf teknolojisi ilk ortaya çıktığı zamanda yaşanan tartışmalarla ilişkilendirerek ele alıyor ve bizim zamanımıza aitmiş gibi görünen bu sorunun hiç de yeni olmadığını gösteriyor. Makaleyi okuduktan sonra şu soru bir süre aklınızı kurcalıyor: "Elimdeki telefonla çeke çeke kurduğum

kendime ait “post-gerçeklik”e ne kadar inanıyorum?”

“Dönüştürücü Karşılaşmalar: Levinas Felsefesi Işığında Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Algular Üzerine Bir İnceleme” başlıklı dördüncü yazı Didem Tuncay’a ait. Tuncay, Türkiye’nin yeni “Ötekisi” haline gelen dört milyona yakın Suriyeli sığınmacıya ilişkin ön yargılarımızın, onlarla kişisel olarak temas ettikten sonra nasıl dönüştüğünü sorguluyor. Sığınmacılara ilişkin faaliyetler yürüten bir sivil toplum kuruluşunun çalışanlarıyla yaptığı derinlemesine görüşmelerin çarpıcı sonuçlarını, “öteki’nin filozofu” olarak bilinen Levinas’ın felsefesi ışığında değerlendiriyor. Makale bu yönüyle, Türkiye’de sığınmacılara ilişkin iletişim ve kültür alanındaki çalışmalara önemli bir katkı arıyor. Genellikle medya söylemlerinin analizi üzerine odaklanan bu alanı kişilerarası iletişimin ve oturup konuşmanın onarıcı ve dönüştürücü gücü konusunda uyarıyor.

Beşinci yazı “Digital Labour in Social Media: Expropriation of Leisure Time, Commercialization of Creative Activity and the Problem of Alienation” başlığını taşıyor. Yeşim Akmeraner bu makalesinde bizi, Önder Özdem’in bıraktığı yerden alıyor ve bu sefer hem tüketici hem üretici rolünde olduğumuz sosyal medyaya aktardığımız yaratıcı emeğin bizi kendi öznelliğimizin sömürüldüğü bir noktaya nasıl çektiğini sorguluyor. Sosyal medyadaki her hareketimiz pahalı bir veri madeni oluşturur ve bu maden büyük şirketlerce bizim aleyhimize

sömürülürken ne yapmalıyız? Akmeraner bu sorunun yanıtını verebilmek ve dijital emek ile sömürü arasındaki ilişkiyi anlamak üzere İtalyan otonomist düşüncenin “toplumsal fabrika”, “maddi olmayan emek”, “genel zekâ” ve dijital işin maksatlı “yadırganması” kavramları aracılığıyla sıkı bir tartışma yürütüyor.

Bu sayıdaki altıncı yazı Hatice Çoban Keneş’in “Türkiye’de Akademik Özgürlük, TSBD Kongreleri ve Dezavantajlı Gruplar Üzerine Söz Söylemek” başlıklı makalesi. Bu makale Türkiye’de akademik özgürlüğün siyasi gündeme bağlı olarak genişleyen ve daralan sınırlarını TSBD’nin düzenlediği Ulusal Sosyal Bilimler Kongrelerindeki “hassas” konulara eğilen makalelerin seyri ve bu makaleleri sunan araştırmacıların OHAL koşullarında yaşadıkları hak ihlallerinin izini sürerek göstermeye çalışıyor. Çalışma Türkiye’de özellikle Kürt meselesi üzerine söz söylemenin, akademik özgürlük konusunda önemli bir turnusol işlevi gördüğünü rakamlarla ortaya koyuyor.

Yedinci yazı, Türkiye’de medyanın son 16 yılda geçirdiği dönüşümde, AKP iktidarlarıyla iyiden iyiye güçlenen “İslamcı burjuvazi”nin yeni bir sınıfsal aktör olarak rolünü inceliyor. Vahdet Mesut Ayan’ın “Türkiye’de Medyanın Dönüşümünün Ardındaki İtki: İslamcı Burjuvazi” başlıklı bu makalesi, AKP iktidarlarının kendi kontrolünde bir medya alanı oluşturabilmek üzere hem İslamcı burjuvazi hem de kendi yanına çektiği “ikti-

dar yanlısı Batıcı-laik burjuvazi”yle kurduğu çıkar ilişkileri ağını ortaya koyuyor.

Bu sayıda yer alan ve hakemlik sürecinden geçen son yazı Serra Sezgin, Mutlu Binark, Haydar Yalçın ve Günseli Bayraktutan’ın “Türkiye’de Dijital Oyun Çalışmalarının 10 Yılı: Bir TUBITAK-SOBAG Araştırmasının Boylamsal Etki Değerlendirmesi” başlığını taşıyan makaleleri. Yazarlar makalelerinde, Türkiye’de dijital oyun çalışmalarının son on yıldaki seyrini, bir TÜBİTAK araştırma projesi kapsamında üretilen akademik ürünlerin literatüre katkısı ve etkisinin boylamsal analizi aracılığıyla okumaya çalışıyor. Makale Türkiye’de dijital oyun çalışmalarının geçtiğimiz on yılda ağırlıklı olarak dijital oyunların çocuklar ve/ya kullanıcılar üzerindeki olumsuz etkisine odaklandığını, iletişim alanında üretilen çalışmaların konuyu daha farklı boyutlarıyla ele aldığını, bu yönüyle de dijital oyun çalışmalarına bir açılım sağladığını ortaya koyuyor.

Bu sayımızda kör hakemlik sürecine giren yukarıdaki makalelerin yanı sıra dört değini ve bir de kitap eleştirisiyle karşınızdayız. İlk üç değini yazısı yapay zekâ konusuna odaklanıyor. Değınilerden ilki Türkiye’nin ilk yapay zekâlı “halk şairi” Deniz Yılmaz’ın yaratıcısı Bager Akbay’ın “Robot Şair Deniz Yılmaz: Bir Yapay Varlık Oluşturma Teşebbüsü” başlıklı yazısı. Akbay bu yazısında bir yandan sanat, sanat malzemesi, sanatın sarsıcı etkisi üzerine bir tartışma yürütürken diğeryandan da Deniz Yılmaz’ın oluşum

sürecini anlatıyor. Değini, Deniz Yılmaz’ın dergimize özel olarak yazdığı iki yeni şiirini de içeriyor. Akbay, çalışmalarında Hakim Bey’in *Geçici Otonom Bölgeler*’de dile getirdiği *şiiirsel terörizm* metodunu benimsediğini dile getiriyor. Bu metod sanatçılara “çocukların unutamayacağı şeyler yapın” diye sesleniyor. Kuşkusuz Deniz Yılmaz çocukların asla unutamayacağı bir varlık olarak Türkiye tarihindeki yerini alıyor.

İkinci değini “Yapay Zekâ Tartışmaları ve ‘Tersine Modelleme’: İnsanlar Gelecekte Makineler Gibi Düşünebilecek mi?” başlığını taşıyor. Halil Nalçaoğlu bu yazıda, yapay varlıkların doğal varlıkların anlaşılması için bir model olarak kullanımına vurgu yapan “tersine modelleme” kavramı aracılığıyla “Kendi bilişimizi ve zihnimizi yapay zekâ aracılığıyla anlayabilir miyiz? sorusunu soruyor. Nalçaoğlu metninde, yapay-zekâ doğal zekâ ayrımlarını geçersiz kılmaya başlayan araştırmaların bizi “yaygın zekâ” adı verilen yeni ve kapsayıcı bir tanıma doğru götürdüğünü gösteriyor. Bu yeni perspektif insan-robot ikiliği yerine, ikisinin ortak bir biliş, ağ oluşturma olasılığını ortaya koyuyor. Bu olasılık bizi şimdiden şu soruya götürüyor: tüm insanların ve robotların birlikte geliştireceği “yaygın zekâ” bizi nereye taşıyacak?

Üçüncü değini, yapay zekâyâ sahip robotların insan tahakkümünden kurtuluş mücadelesi verdikleri *Westworld* (2016) dizisi üzerine. Sıla Levent, “Batı Dünyası (*West-*

world): İnsanlaşmış Robotlardan Robotlaşmış İnsanlara” başlığını taşıyan bu değinide *Westworld* aracılığıyla zekâ ve özgür irade arasındaki ilişkiyi sorguluyor.

Bu sayıda yer verdiğimiz son değini Aslı Alpar’ın “Bir Radikal Medya Örneği: Mahkeme Resimleri” başlıklı yazısı. Bu değinide Alpar, Türkiye’de adalet mücadelesi tarihine geçmiş üç dava -JITEM Davası (2014), *Cumhuriyet* gazetesi Davası (2017) ve Nuriye Gülmen-Semih Özakça Davası (2017)- aracılığıyla, mahkeme resimlerini bir radikal medya örneği olarak ele alabileceğimizi tartışıyor. Alpar’ın yazısı, anaakım medyanın kendisini farklılıklara hiç olmadığı kadar kapattığı günümüz Türkiye’sinde, madunların kendilerini ifade etmelerinin aracı olarak radikal medyanın önemini bir kere daha gösteriyor.

42. sayıda yer alan son yazı Yiğit Karahanoğulları’nın kitap eleştirisi. Karahanoğulları, Dilek Yankaya’

nın, İletişim Yayınları tarafından Melike Işık Durmaz çevirisiyle basılan *Yeni İslami Burjuvazi: Türk Modeli* başlıklı kitabını ele alıyor. Kitabı ana hatlarıyla özetleyen Karahanoğulları daha sonra kitaba yönelik eleştirilerini sıralıyor. Karahanoğulları eleştirisinde, Yankaya’nın kitabında Türkiye’de MÜSİAD üyeleri üzerinden incelenen Yeni İslami Burjuvazi’nin, kapitalist sistemdeki karşıtı olan işçi sınıfıyla değil de, laik burjuvaziyle ilişkisi ve karşıtılığı üzerinden okunmasının getirdiği olumsuzluk veya eksiklikler üzerinde duruyor. Bu yazı, Mesut Ayan’ın makalesiyle birlikte okununca, Türkiye’nin son dönemine damgasını vuran bu yeni sınıf kliğinin biz araştırmacılar için önemli bir tartışma ve inceleme alanı olarak karşımızda durduğu görülüyor.

Keyifli okumalar dilerim...

07 Ağustos 2018